

การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้เชิงรุกของสถาบันการศึกษาระดับประถมศึกษาในเขตพื้นที่
การศึกษากรุงเทพมหานคร

The Development of Active Learning Innovation of Primary Schools
in Bangkok Province

อภิระมณ อุไรรัตน์¹

Apiramon Ourairat

Received December 1, 2025; Revised December 30, 2025; Accepted December 31, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาสถานการณ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร และ 2) พัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับเป็นแนวทางในการยกระดับการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร โดยการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนามีแบบแผนการวิจัยกลุ่มตัวอย่างของสถานศึกษาในเขตจังหวัดกรุงเทพ จำนวน 30 โรงเรียน โดยใช้รูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารหรือผู้สอน จำแนกตามประเภทโรงเรียน คือ 1) โรงเรียนสาธิต จำนวน 16 คน 2) โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กทม. 14 คน รวมถึงผู้ปกครอง 8 คน และผู้เชี่ยวชาญ 2 คน รวม 40 คน

ผลการวิจัยพบว่า สถาบันการศึกษาล้วนให้ความสำคัญและมีการดำเนินการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในระดับประถมศึกษาตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทย แต่การดำเนินการมีปัญหาอุปสรรคใน 3 ประเด็นคือ 1) ความเชี่ยวชาญของบุคลากรการศึกษา 2) การขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3) การจัดการห้องเรียนที่มีจำนวนนักเรียนมาก ซึ่งจากทั้งสามประเด็นหลักนี้นำมาสู่การสังเคราะห์แนวทางการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับระดับประถมศึกษา ในการพัฒนาต้นแบบนวัตกรรมแพลตฟอร์มการเรียนรู้เชิงรุกแบบไฮบริด ได้แก่ การพัฒนาโปรแกรมการเรียนออนไลน์สำหรับนักเรียนประถมศึกษา ในการสร้างฐานสื่อกลางสื่อการเรียนรู้ที่ประกอบไปด้วยโปรแกรมปัญญาประดิษฐ์ในการประมวลผลการเรียนรู้และให้คำแนะนำสำหรับการพัฒนาการเรียนรู้รายบุคคล เพื่อส่งเสริมและเสนอแนะให้ผู้เรียนได้ต่อยอดความรู้ผ่านเทคนิคต่าง ๆ เช่นการเรียนรู้ผ่านเกมส์ โดยมุ่งหวังให้เป็นสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ได้จริงสำหรับโรงเรียนในประเทศไทยอนาคต

คำสำคัญ นวัตกรรม, การเรียนรู้เชิงรุก, ประถมศึกษา

¹วิทยาลัยครูสุริยเทพ มหาวิทยาลัยรังสิต

Suryadhep Teachers College, Rangsit University

Email: Apiramon@arithourairat.com

Abstract

This Research Article 1) To study the situation of improving the quality of teaching and learning management of educational institutions and schools in the Bangkok Education Area, and 2) To develop proactive learning innovations as a guide to further improve the teaching and learning of educational institutions. This study employs in educational institutions in Bangkok, 30 schools, using the format of in-depth interviews with administrators or instructors. Classified by type of school, they are: 1) Demonstration School. 2) 14 students in schools affiliated to the Bangkok Basic Education Office, including eight parents and two experts, a total of 40 people.

The results showed that all schools attach importance to and implement proactive learning management at the primary level in accordance with Thailand's education reform policy. However, there are three obstacles in the implementation: 1) the expertise of education personnel, 2) the shortage of teaching and learning materials according to the active learning management approach, and 3) the management of classrooms with a large number of students. In developing an innovative hybrid learning platform, including the development of an online learning program for elementary school students. To create a medium base of learning materials that incorporates artificial intelligence programs to process learning and provide personalized recommendations for individual learning development. To encourage and suggest that learners expand their knowledge through techniques such as learning through games, aiming to become a practical learning medium for schools in Thailand for the future.

Keywords: Innovation, Active Learning, Primary Education

บทนำ

การศึกษาเรียนรู้ในปัจจุบันดำเนินไปภายใต้การจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child Center Learning) มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ผ่านสื่อและวิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายตามความสนใจของผู้เรียน สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในส่วนของแนวจัดการการศึกษาไว้ในมาตราที่ 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า “ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ” โดยมีครูเป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวก เป็นไปตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยมุ่งเน้นการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับกระแสโลกาภิวัตน์และเป็นไปตามพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาล

ที่ 9 ที่เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ครบทั้ง 3 ส่วน ได้แก่ ความรู้วิชาการ ความรู้ปฏิบัติการ และความคิดอ่านตามเหตุผลความเป็นจริง ปัจจุบันแผนการศึกษาของประเทศไทยอยู่ภายใต้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ซึ่งเป็นแผนที่วางกรอบเป้าหมายและการจัดการศึกษาของประเทศไทยที่มุ่งให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ ที่มีหลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) (Cambridge Assessment International Education, 2019) และแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) โดยได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์เป็นกรอบการดำเนินงานเพื่อสร้างผลผลิต ผลลัพธ์ให้เกิดกับผู้เรียน และสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) ใน ปี พ.ศ. 2560 กระทรวงศึกษาธิการได้มีการประชุมเพื่อขับเคลื่อนนโยบายกระทรวงศึกษาธิการในระดับจังหวัดแต่ละจังหวัด โดยได้ให้ข้อสังเกตสำคัญถึงประเทศที่มีความเจริญ จะให้ความสำคัญกับการศึกษาเป็นอันดับแรก เพราะการศึกษาทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถอย่างแตกต่างกัน อีกทั้งครูอาจารย์ถือเป็นผู้เสียสละและอุทิศตนเพื่อลูกศิษย์อย่างมาก (Ministry of Education, 2012)

โดยในปัจจุบันบทบาทของครูปรับจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ทั่วไปที่ครูคือผู้สอนป้อนวิชาความรู้โดยตรง แต่แนวการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น ผู้เรียนทุกคนสามารถที่จะเรียนรู้และพัฒนาได้ตามทักษะ ความต้องการ ความสนใจและความถนัด ครูปรับบทบาทเป็น Facilitator หรือผู้เอื้ออำนวยการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก Active learning ที่เปลี่ยนบทบาทผู้เรียนให้เป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองอย่างกระตือรือร้นเช่นกัน อย่างไรก็ตาม หัวใจสำคัญของการจัดการเรียนการสอนเช่นนี้ให้ประสบความสำเร็จนั้น “ครู” ยังคงมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้วางแผนการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด ดังนั้น ครูผู้สอนจะต้องเป็นคนที่มีความรู้ความสามารถ และเรียนรู้ทักษะความรู้ใหม่ๆอย่างสม่ำเสมอ พร้อมสอดแทรกสิ่งที่ต้องการสอนเข้าไปในการเรียนรู้ของพวกเขา รวมถึงมีรูปแบบการติดตามและประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างใกล้ชิด (Yenyuak, C. 2015)

ด้วยเหตุนี้ การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกจึงมีความท้าทายอย่างยิ่ง ครูจึงไม่หยุดสร้างสรรค์สื่อและรูปแบบการจัดกิจกรรม จนเรียกได้ว่า เกิดเป็นนวัตกรรมการเรียนรู้ใหม่ๆ เพื่อรองรับแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) และการเรียนรู้แบบเปิด (Open Learning Ecosystem) ซึ่งหนึ่งในรูปแบบของนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาเติบโตมาพร้อมกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ระดับโลก (McNamara, D. 2002) โดยเฉพาะในโลกหลังยุคการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด19 คือ การปรับตัวของนวัตกรรมการเรียนรู้แบบออนไลน์ ปัจจุบันจะมีแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์จำนวนมากที่มุ่งพัฒนาองค์ความรู้และทักษะด้านต่าง ๆ สำหรับเด็กโดยเฉพาะทักษะพื้นฐานได้แก่ ภาษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และศิลปะ โดยแบ่งประเภทของสื่อการเรียนรู้เป็น 1) ประเภทการเรียนรู้ทางเดียว เช่น สื่อออนไลน์จากYouTube ในรูปแบบคลิปวิดีโอการการสอน ซึ่งผู้เรียนจะเป็นผู้รับสารทางเดียว ไม่สามารถมีปฏิสัมพันธ์กับโปรแกรมได้ และ 2) ประเภทการเรียนรู้หลายทาง ตัวอย่างเช่น แพลตฟอร์ม RAZ Kids ซึ่งเป็นโปรแกรมการเรียนรู้ออนไลน์ในหมวดทักษะด้านภาษาอังกฤษ แพลตฟอร์ม I Math โปรแกรมการเรียนรู้ด้านคณิตศาสตร์สำหรับระดับประถมศึกษา ซึ่งผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากสื่อต่าง ๆ ในแพลตฟอร์มเช่น ภาพ บทบรรยาย คลิปวิดีโอ และทำแบบฝึกหัดฝึกทักษะได้ เสมือนมีครูผู้สอนมาพร้อมดูแลได้ตลอดเวลาที่ต้องการเรียนรู้ ซึ่งแนวทางนี้สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกที่เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนไม่ได้เป็นเพียงผู้รับฟัง แต่เป็นผู้ลงมือปฏิบัติและคิด

วิเคราะห์ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การอภิปราย, การระดมสมอง, การทำโครงการ, การแก้ปัญหาจากสถานการณ์จริง (Problem-Based Learning), และการทำงานร่วมกันเป็นทีม

การดำเนินการตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาผ่านการเรียนรู้เชิงรุก Active Learning หากประสบความสำเร็จอย่างไรก็ตามการพัฒนาสื่อการเรียนและแพลตฟอร์มการเรียนรู้ต่าง ๆ นั้น เป็นเรื่องที่ไม่มีที่สิ้นสุดตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยี สถานการณ์โลกและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนรุ่นใหม่ รวมถึงการปรับเปลี่ยนวิธีคิดในการจัดการเรียนรู้ให้ก้าวหน้าโลกนี้ ต้องการความร่วมมือจากบุคลากรทางการศึกษาในทุกระดับ ตั้งแต่ผู้บริหารสถานศึกษาจนถึงครูผู้สอน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ พัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และการทำงานร่วมกับผู้อื่น และเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนและประเทศในระยะยาวต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร และ
- 2) เพื่อพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับเป็นแนวทางในการยกระดับการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตทางด้านเนื้อหาการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาวัตกรรมการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับเป็นแนวทางในการยกระดับการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา ด้านนโยบายและการปฏิรูปการศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child-Centered & Active Learning) ด้านวัตกรรมการเรียนรู้ และทักษะศตวรรษที่ 21 ฐานด้านระเบียบวิธีวิจัยและกรอบการวิเคราะห์

ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่างกลุ่มตัวอย่างของสถานศึกษาในเขตจังหวัดกรุงเทพ จำนวน 30 โรงเรียน โดยใช้รูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารหรือผู้สอน จำแนกตามประเภทโรงเรียน คือ 1) โรงเรียนสาธิต จำนวน 16 คน 2) โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานกทม. 14 คน รวมถึงผู้ปกครอง 8 คน และผู้เชี่ยวชาญ 2 คน รวมจำนวน 40 คน

การทบทวนวรรณกรรม และแนวคิด

โครงการวิจัยเรื่อง "การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้เชิงรุกของสถาบันการศึกษาระดับประถมศึกษาในกรุงเทพ" มีการทบทวนวรรณกรรมที่มุ่งเน้นสี่ประเด็นหลัก ดังนี้:

1. ด้านนโยบายและการปฏิรูปการศึกษา

โครงการวิจัยนี้วางอยู่บนพื้นฐานของการปฏิรูปการศึกษาของประเทศ โดยอ้างอิงแผนยุทธศาสตร์สำคัญ ได้แก่ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 และแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) ซึ่งได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับพระบรมราโชวาทในรัชกาลที่ 9 ที่เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ครบสามส่วน งานวิจัยจึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจกลไกการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งมีการอ้างอิงถึงแนวคิดการนำนโยบายไปปฏิบัติ (Implementing Policy) ของ วรเดช จันทรศร และกลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อให้ทราบว่านโยบายเหล่านี้ถูกถ่ายทอดสู่การปฏิบัติงานในโรงเรียนระดับประถมศึกษาในกรุงเทพฯ อย่างไร (Ministry of Education, 2018)

2. ด้านการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child-Centered & Active Learning)

แนวคิดหลักที่ใช้ในการวิจัยคือ การจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child Center Learning) ซึ่งเป็นไปตามมาตรา 22 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ให้หลักการว่า "ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด" แนวคิดนี้ส่งผลให้บทบาทของครูเปลี่ยนไปเป็นผู้เอื้ออำนวยการเรียนรู้ (Facilitator) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองอย่างกระตือรือร้นผ่านกิจกรรมต่าง ๆ งานวิจัยนี้อ้างอิงถึงแนวคิด Active Learning ของ Bonwell, C. C., & Eison, J. A. และงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาครูเพื่อส่งเสริม Active Learning ของ ศิริพร กิจเกื้อกูล และ วิรุฬห์ พลาลัยเล็ก

3. ด้านนวัตกรรมการเรียนรู้และทักษะศตวรรษที่ 21

การศึกษาถึง นวัตกรรมการเรียนรู้ เป็นประเด็นสำคัญของโครงการ โดยเฉพาะการปรับตัวเป็นนวัตกรรมการเรียนรู้แบบออนไลน์หลังยุคโควิด-19 ซึ่งแบ่งเป็นประเภทการเรียนรู้ทางเดียว (เช่น สื่อจาก YouTube) และประเภทการเรียนรู้หลายทางที่มีปฏิสัมพันธ์ (เช่น แพลตฟอร์ม RAZ Kids และ I Math) วัตถุประสงค์ของการพัฒนานวัตกรรมเหล่านี้คือการเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์, การสื่อสาร, และการทำงานร่วมกับผู้อื่น

4. ฐานด้านระเบียบวิธีวิจัยและกรอบการวิเคราะห์

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) และใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative methods) โดยมีระเบียบวิธีวิทยาแบบ ปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological Research) เพื่อศึกษาปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนสาธิตและโรงเรียนในสังกัด สพฐ. กทม. กรอบการวิเคราะห์ข้อมูลจึงเป็นการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกจากการสัมภาษณ์ เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปในระดับความน่าจะเป็นที่นำไปสู่การเกิดความรู้ใหม่เกี่ยวกับการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาและการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การดำเนินการทำกรอบแนวทางในการวิจัย เครื่องมือการสัมภาษณ์เชิงลึก คำนึงจากแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโครงการ CIPPIEST MODEL เป็นการปรับปรุง CIPP MODEL โดยแดเนียล สต๊ฟเฟิลบีม (Daniel Stufflebeam) ได้พัฒนารูปแบบการประเมินอันเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายว่ารูปแบบการประเมินชิปปี้ (CIPP Evaluation Model) และมีการปรับพัฒนารูปแบบการประเมิน CIPP เป็น CIPPIEST เพื่อเพิ่มข้อเสนอแนะ

สำหรับการตัดสินใจดำเนินงานจากผลการประเมินแต่ละด้าน โดยเพิ่มประเด็นดังนี้ การประเมินผลกระทบ (impact evaluation: I) การประเมินประสิทธิผล (effectiveness evaluation: E) เป็นการประเมินผลที่เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียน หลังจากจบหลักสูตรว่ามีคุณภาพและความสำเร็จในระดับสูงหรือตรวจสอบความก้าวหน้าด้านความรู้ความสามารถ และการประเมินความยั่งยืน (sustainability evaluation: S) ถึงสามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปพัฒนางานหรือสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้อย่างต่อเนื่อง และการประเมินการถ่ายทอดความรู้ (transportability evaluation: T) เป็นการประเมินผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนในการนำความรู้ที่ได้จากการศึกษา ไปขยายองค์ความรู้ไปสู่ผู้อื่นได้อย่างถูกต้องเหมาะสม โดยการประยุกต์แนวคิด ทฤษฎีทางการศึกษาใหม่ ๆ ไปปรับใช้ในการแก้ปัญหาได้ หรือนำส่วนหนึ่งของความรู้ที่ได้รับจากหลักสูตรไปใช้ในการสอนแบบบูรณาการในสถานที่ต่าง ๆ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการดำเนินการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

ผู้วิจัยทำการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารวิชาการ ตำรา บทความ หนังสือ และแหล่งค้นคว้าต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการเรียนรู้เชิงรุก แล้วนำสารสนเทศที่ได้มาวิเคราะห์สร้างคำถามการวิจัยพร้อมนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้สามารถนำมาสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้อย่างสมบูรณ์ถูกต้อง ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่สุด

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสัมภาษณ์ใช้วิธีการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) โดยข้อคำถามตามแนวทาง CIPPIEST MODEL เกี่ยวกับปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลการดำเนินงาน การประเมินผลกระทบ การประเมินประสิทธิผล การประเมินความยั่งยืน การประเมินการถ่ายทอดความรู้ที่เกิดขึ้นตามแนวทางการดำเนินงานของการเรียนรู้เชิงรุก ข้อคำถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นประเด็นสำคัญตามการศึกษาดำเนินงานการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของในสถานศึกษาระดับประถมศึกษากรุงเทพมหานครแล้วนำมาประกอบการวิเคราะห์และสรุปผลตามวัตถุประสงค์การศึกษาที่ได้กำหนดไว้

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและ บุคลากรผู้สอน จำนวน 30 คน ผู้ปกครอง จำนวน 8 คน และผู้เชี่ยวชาญ 2 คน โดยกำหนดเกณฑ์คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่มีคุณสมบัติสำคัญคือ เป็นผู้มิพบทบทวนหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามนโยบายการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นระยะเวลามากกว่า 1 ปี

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการวิเคราะห์และตีความด้วยการสรุปเนื้อหาตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนด แล้วนำเสนอผลการศึกษาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเชิงพรรณนาแบบปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological Research) เพื่อศึกษาสถานการณ์และการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ในสถานศึกษาระดับประถมศึกษาในเขตกรุงเทพฯ มีผลการวิจัยโดยอ้างอิงกับหลักการและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการทบทวนวรรณกรรมได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 สถานการณ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่ตื่นตัวและดำเนินการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา แต่ยังเผชิญกับอุปสรรคสำคัญที่สะท้อนถึงความท้าทายในการนำนวัตกรรมไปปฏิบัติจริง ผลการศึกษาจำแนกตามองค์ประกอบสำคัญของการดำเนินงานได้ดังนี้

ปัจจัยนำเข้า (Input): อุปสรรคหลักคือ ความเชี่ยวชาญของบุคลากรการศึกษา โดยเฉพาะความรู้ความสามารถในการออกแบบกิจกรรมและการใช้เทคโนโลยีประกอบการเรียนรู้เชิงรุก การขาดแคลนสื่อการเรียนการสอน ที่สอดคล้องกับแนวทาง Active Learning และ การจัดการห้องเรียนที่มีจำนวนนักเรียนมาก ซึ่งเป็นข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง

กระบวนการ (Process): โดยภาพรวม กระบวนการมีความเหมาะสมตามแนวปฏิบัติที่เน้นการวางแผนและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประยุกต์ใช้ประสบการณ์ส่วนตัว แต่พบว่า ผู้เรียนส่วนน้อยยังขาดความกล้าในการแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ อันเนื่องมาจากข้อจำกัดด้านบุคลิกภาพ พื้นฐาน และประสบการณ์

ผลการดำเนินการ (Output/Outcome): ผลลัพธ์เชิงบวกที่โดดเด่นคือ ผู้เรียนมีผลการประเมินด้านคุณลักษณะสำคัญสูงขึ้น อาทิ ความเป็นผู้นำ การทำงานเป็นทีม ทักษะคิดที่ดี คุณธรรมและจริยธรรม นอกจากนี้ ผู้เรียนยังได้รับประสบการณ์จริง มีความคิดสร้างสรรค์ และทักษะการแก้ปัญหา ส่วนผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับบุคลากรคือการมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างบุคลากรกับชุมชน

วัตถุประสงค์ที่ 2 พัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับเป็นแนวทางในการยกระดับการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า

การประเมินผลกระทบ (impact evaluation: I) : แม้ว่างานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งเน้นการพัฒนาวัตกรรมการและความสามารถของครู แต่ผลกระทบสูงสุดที่มุ่งหวังคือการเปลี่ยนแปลงผู้เรียน การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นวัตกรรมและรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีเป้าหมายเพื่อตอบสนองต่อปัญหาการจัดการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมและการวัดประเมินผลที่ไม่หลากหลาย ซึ่งส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้และ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน การส่งเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นถูกออกแบบมาเพื่อส่งเสริม ทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะ ซึ่งเป็นการประเมินผลกระทบเชิงคุณภาพที่สำคัญต่อการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมสำหรับโลกยุคใหม่

การประเมินประสิทธิผล (Effectiveness Evaluation: E) : ประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกยังวัดได้จากการพัฒนาศักยภาพของครูผู้สอน ซึ่งเป็นผู้ขับเคลื่อนหลัก โดยพบว่าความสามารถของครูเพิ่มขึ้นอย่างมี

นัยสำคัญหลังการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปทดลองใช้ สอดคล้องกับงานวิจัย (Thipsungnoen, N. 2024) เรื่องนวัตกรรมส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และวิธีการวัดประเมินผลที่หลากหลายด้วย PAR Model กรณีศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่าความสามารถของครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพิ่มขึ้นสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติความพึงพอใจสูง: ครูผู้สอนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในระดับมากที่สุด ซึ่งสะท้อนถึงประสิทธิผลด้านทัศนคติที่ดีต่อการนำรูปแบบไปใช้ ประสิทธิภาพเชิงทิศทางการพัฒนา (Needs Assessment) งานวิจัยยังได้ประเมินประสิทธิผลในเชิงของการชี้แนะทิศทางการพัฒนาครูที่เหมาะสมการประเมินความต้องการจำเป็นแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาครูที่มุ่งเน้นในเรื่อง การออกแบบกิจกรรม Active Learning และ การวัดประเมินผลที่หลากหลาย จะเป็นแนวทางที่มีประสิทธิผลสูงสุด เนื่องจากการพัฒนาในส่วนที่ครูมีความต้องการจำเป็นสูง (High Need) จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนที่มีประสิทธิผลมากที่สุดโดยสรุปแล้ว การประเมินประสิทธิผลจากงานวิจัยเหล่านี้ยืนยันว่า นวัตกรรม Active Learning ที่พัฒนาขึ้นไม่เพียงแต่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ทางสถิติเท่านั้น แต่ยังมีความเหมาะสม เป็นที่ยอมรับ และสามารถยกระดับความสามารถของครูผู้สอนได้อย่างมีนัยสำคัญ

การประเมินความยั่งยืน (Sustainability Evaluation: S) ในมุมมองของผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนมองว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้เชิงรุกจะช่วยพัฒนาทักษะของผู้เรียน ส่งผลต่อศักยภาพความสามารถของผู้เรียนได้ในระยะยาว กล่าวคือ ทำให้ผู้เรียนยุคใหม่เป็นคนสนใจใฝ่รู้ (Active Learners) มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ (Analytical thinking) การสื่อสาร (Communication) และรู้เท่าทันสื่อ (Media literacy) มีความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) และมีความเป็นผู้นำ หรือมีภาวะผู้นำ (Leadership) เพราะการที่ผู้เรียนมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายมากกว่าการเป็นผู้รับสารทางเดียวนั้น ทำให้ทักษะที่ได้รับการฝึกมีมากมายหลายด้าน และทักษะต่าง ๆ นั้น คือองค์ประกอบสำคัญของการก้าวไปสู่ความสำเร็จในชีวิต

การประเมินการถ่ายทอดความรู้ (Transportability Evaluation: T) ในมุมมองของผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนมองว่า สิ่งที่ควรพัฒนาต่อไปคือการถ่ายทอดความรู้ของการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก โดยเฉพาะระดับชั้นประถมศึกษาเนื่องจากเป็นพื้นฐานสำคัญของการปูพื้นฐานความรู้ สู่การเลือกเส้นทางการเรียนรู้ในระดับสูงต่อไป ดังนั้น ครูผู้สอนและผู้ปกครองจำเป็นต้องทำงานร่วมกัน ในการเข้าใจรูปแบบการเรียนรู้ และพัฒนาต่อยอดทักษะของผู้เรียนให้สำเร็จตามเป้าหมายได้

ปัจจัยความสำเร็จ: ความสำเร็จในการขับเคลื่อน Active Learning เกิดจากการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบด้วยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน (ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน) อย่างเข้มแข็งและจริงจัง

สรุป การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุป

ผลการวิจัยนำไปสู่วาทกรรมเชิงวิชาการที่น่าสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นเกี่ยวกับความพร้อมของบุคลากรและการจัดการนวัตกรรม สถาบันการศึกษาล้วนให้ความสำคัญและมีการดำเนินการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในระดับประถมศึกษาตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทย แต่การดำเนินการมีปัญหาอุปสรรคใน 3 ประเด็นคือ 1) สภาพการณ์และความพร้อมของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพฯ

สภาพความพร้อมโดยรวมและจุดแข็ง (Overall Readiness and Strengths) จากการประเมินสภาพปัจจุบันของครูผู้สอน สรุปได้ว่าความพร้อมในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวมอยู่ใน ระดับปานกลางจุดแข็งด้านความรู้ความเข้าใจ: ครูมีความพร้อมสูงสุดในด้าน การพัฒนาความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักการและแนวคิดของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก แสดงให้เห็นว่าครูได้รับข้อมูลพื้นฐานและตระหนักถึงความสำคัญของ Active Learning ในระดับหนึ่งแล้ว

จุดอ่อนและช่องว่างวิกฤต (Critical Gaps and Weaknesses) แม้ว่าครูจะมีพื้นฐานความรู้ แต่ความพร้อมในด้านการปฏิบัติและทักษะเฉพาะยังอยู่ในระดับต่ำ และเป็นประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา การจัดการเรียนการสอนแบบดั้งเดิม สภาพปัญหาเริ่มต้นที่ทำให้เกิดการวิจัยคือ การจัดการเรียนการสอนที่ยังคงเป็นแบบดั้งเดิม (Traditional Teaching) และการวัดประเมินผลที่ไม่หลากหลาย ซึ่งส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนโดยตรงความพร้อมด้านการวัดประเมินผลต่ำสุด ความพร้อมของครูอยู่ในระดับต่ำสุด ในด้านการวัดประเมินผลที่หลากหลาย ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของ Active Learning ที่ต้องเปลี่ยนจากการวัดความจำเป็นการวัดทักษะและสมรรถนะ ความพร้อมด้านเทคโนโลยีต่ำ เนื่องจากความพร้อมในด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยีประกอบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับต่ำ ทั้งที่เทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างปฏิสัมพันธ์และกิจกรรมที่หลากหลายในห้องเรียนยุคปัจจุบัน

ความต้องการจำเป็นในการพัฒนา (Prioritized Needs for Development) การวิเคราะห์สภาพการณ์ความพร้อมควบคู่ไปกับการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (Necessary Needs - PNI Modified) ซึ่งให้เห็นถึงลำดับความสำคัญในการพัฒนาเพื่อยกระดับความพร้อมความต้องการจำเป็นสูงสุดคือทักษะการปฏิบัติ ดัชนีความต้องการจำเป็น ระบุว่าประเด็นที่ครูมีความต้องการพัฒนาสูงสุดและมีความจำเป็นเร่งด่วนที่สุด คือ การพัฒนาทักษะการออกแบบกิจกรรม Active Learning การพัฒนาทักษะการวัดประเมินผลที่หลากหลาย โดยสรุปแล้วโรงเรียนในกรุงเทพมหานครมีความพร้อมในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในระดับที่ยังต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านทักษะปฏิบัติ ซึ่งเป็นช่องว่างระหว่าง "ความรู้" กับ "การนำไปใช้จริง" หากสามารถพัฒนานวัตกรรมหรือแนวทางที่เน้นการพัฒนา ทักษะการออกแบบกิจกรรม และ ทักษะการวัดประเมินผล ที่หลากหลายได้ จะสามารถตอบโจทย์ความต้องการของครูและยกระดับความพร้อมในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้สูงขึ้นได้

2) แนวทางพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพฯ

จากการวิเคราะห์ผลการวิจัยและข้อเสนอแนะที่รวบรวมได้จากเอกสารทั้งสามฉบับ สามารถสรุปแนวทางการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning Innovation) ที่มีประสิทธิผลได้เป็น 2 แนวทางหลัก คือ 1) แนวทางการพัฒนารูปแบบนวัตกรรม และ 2) แนวทางการพัฒนาครูและระบบสนับสนุน ได้แก่

1. แนวทางการพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการเรียนรู้เชิงรุกการพัฒนานวัตกรรมที่ประสบความสำเร็จควรดำเนินการผ่านกระบวนการวิจัยและพัฒนา (R&D) และมีองค์ประกอบสำคัญที่ตอบสนองต่อปัญหาความต้องการเดิม

1.1 การใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (R&D) การนำรูปแบบวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมาใช้โดยนวัตกรที่ประสบความสำเร็จ เช่น PAR Model ได้รับการพัฒนาโดยเน้นการมีส่วนร่วม (Participatory) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการยอมรับและความสามารถในการใช้งานสูง

1.2 องค์ประกอบหลักของรูปแบบ (The CORE Components) รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่พัฒนาขึ้นควรครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด: องค์ประกอบคำอธิบายและแนวทางการพัฒนาแหล่งที่มา อ่างอิง การประเมินผล (Assessment) ต้องเน้นการวัดประเมินผลที่หลากหลาย ไม่จำกัดเพียงการวัดความรู้ความจำ แต่รวมถึงทักษะและสมรรถนะ ซึ่งเป็นประเด็นที่ครูมีความต้องการจำเป็นสูงสุด ความตั้งใจ (Concentration) เน้นการสร้างความสนใจและแรงจูงใจในการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดสมาธิและพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมเชิงรุก เทคโนโลยี (Technology) บูรณาการสื่อและเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าสู่กิจกรรมเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์และความหลากหลายในการเรียนรู้ ซึ่งเป็นจุดที่ครูมีความพร้อมต่ำ ปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับครู เพื่อนร่วมชั้น และเนื้อหาสาระอย่างกระตือรือร้นผ่านกิจกรรมกลุ่มหรือการอภิปรายความหลากหลาย (Variety) จัดกิจกรรมที่หลากหลายรูปแบบ เช่น Project-based, Problem-based, Game-based เพื่อตอบสนองรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน การประเมิน (Evaluation) ควรประเมินความสามารถของครูและบุคลากรในการนำรูปแบบไปใช้ ควบคู่ไปกับการประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน

1.3 การเตรียมพร้อมเทคโนโลยีและสื่อการสอนให้เหมาะสมการพัฒนาต้นแบบนวัตกรรมแพลตฟอร์มการเรียนรู้เชิงรุกแบบไฮบริด ได้แก่ การพัฒนาโปรแกรมการเรียนออนไลน์สำหรับนักเรียนประถมศึกษาในการสร้างฐานสื่อกลางสื่อการเรียนรู้ที่ประกอบไปด้วยโปรแกรมปัญญาประดิษฐ์ในการประมวลผลการเรียนรู้และให้คำแนะนำสำหรับการพัฒนาการเรียนรู้รายบุคคล เพื่อส่งเสริมและเสนอแนะให้ผู้เรียนได้ต่อยอดความรู้ผ่านเทคนิคต่าง ๆ เช่นการเรียนรู้ผ่านเกมส์ โดยมุ่งหวังให้เป็นสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ได้จริงสำหรับโรงเรียนในประเทศไทยต่อไป

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ที่ 1 สถานการณ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า

ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถครูและการปฏิรูปการศึกษา: ปัญหาที่พบในด้าน "ความเชี่ยวชาญของบุคลากร" ในการออกแบบกิจกรรม Active Learning และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการยกระดับคุณภาพครูไทยในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน (Office of the Social Learning Promotion and Youth Quality Development, 2014) Upgrading the Quality of Thai Teachers in the 21st Century. Bangkok: Office of the Social Learning Promotion and Youth Quality Development. และเป็นประเด็นที่ต้องเร่งแก้ไขเพื่อสนับสนุนนโยบาย "พลิกโฉมการศึกษาสู่ยุคดิจิทัล" (Transforming Education to Fit in the Digital Era) การเสริมสร้างความรู้และทักษะให้แก่บุคลากรตามที่ (Goldstein, I.L. 1993) ได้เสนอไว้ จึงเป็นแนวทางสำคัญในการเพิ่มสมรรถนะการทำงาน

การเสริมสร้าง Soft Skill ผ่าน Active Learning: ผลลัพธ์ที่ผู้เรียนมีทักษะ Soft Skill และคุณลักษณะทางสังคมสูงขึ้นนั้น สนับสนุนแนวคิดหลักของ Active Learning (Brame, C. 2016) ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างองค์ความรู้และการพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง (Constructivist Theory ของ Papert) การอภิปรายผลจึงเน้นย้ำถึงความจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริม พหุปัญญา และการนำรูปแบบการปฏิบัติจริง เช่น STEM Education และ Coding มาใช้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และทักษะทางอารมณ์และสังคม (Ribeiro-Silva, E. et al., 2022)

การบริหารจัดการเพื่อคุณภาพโดยรวม: ปัจจัยความสำเร็จที่ระบุถึง "การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบด้วยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน" สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการคุณภาพโดยรวม (Total Quality Management: TQM) ที่เน้นการมีส่วนร่วม (Kilmer, V. 1999) และแสดงให้เห็นว่าความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือและทิศทางที่สอดคล้องกันของระบบนิเวศทางการศึกษา เพื่อให้เกิดความสอดคล้องระหว่างสวัสดิภาพของผู้เรียนและการจัดการหลักสูตร (Thorburn, M. 2020)

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้เชิงรุกของสถาบันการศึกษาระดับประถมศึกษาในกรุงเทพฯ ได้ค้นพบแนวทางการพัฒนาครูและระบบสนับสนุนเนื่องจากช่องว่างวิกฤตที่พบคือความพร้อมด้านทักษะปฏิบัติของครู แนวทางการพัฒนาจึงต้องเน้นการเสริมสร้างศักยภาพครูเป็นลำดับแรก

1. เน้นการพัฒนาทักษะตามความต้องการจำเป็นสูงสุดแนวทางการพัฒนาครูควรให้ความสำคัญกับ
- 2 ประเด็นที่ครูมีความต้องการจำเป็นสูงสุด (PNI) ก่อน: การพัฒนาทักษะการออกแบบกิจกรรม Active Learning: ควรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการที่เน้นให้ครูสามารถสร้างและปรับใช้กิจกรรมที่กระตุ้นการมีส่วนร่วมของนักเรียนการพัฒนาทักษะการวัดประเมินผลที่หลากหลาย: ฝึกอบรมการสร้างเครื่องมือประเมินที่วัดทักษะและสมรรถนะ (เช่น Rubrics, Portfolio, Peer/Self-Assessment) แทนการสอบแบบดั้งเดิม

2. โครงสร้างแนวทางการพัฒนาครู 4 ด้านแนวทางที่ครอบคลุมในการพัฒนาครูเพื่อจัดการเรียนรู้เชิงรุก ประกอบด้วย: การพัฒนาความรู้ความเข้าใจ: เน้นการสร้างความตระหนักและหลักการของ Active Learning การพัฒนาทักษะการออกแบบกิจกรรม: เน้นการปฏิบัติและการสร้างแผนการสอนการพัฒนาทักษะการวัดประเมินผล: เน้นการใช้เครื่องมือประเมินที่หลากหลายการพัฒนากระบวนทัศน์และส่งเสริม: เน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

3. การสร้างระบบสนับสนุนและส่งเสริมการสนับสนุนจากผู้บริหาร: ผู้บริหารต้องให้การสนับสนุนด้านทรัพยากร งบประมาณ และเวลาสำหรับครูในการพัฒนาตนเองการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC): ส่งเสริมให้ครูมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างต่อเนื่อง และสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาการขยายผล: ควรมีการเผยแพร่นวัตกรรมและรูปแบบที่ผ่านการวิจัยแล้ว เช่น PAR Model ไปยังกลุ่มสาระการเรียนรู้หรือโรงเรียนอื่น ๆ เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวางและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย ผู้วิจัยได้เสนอแนะเพื่อนำไปปฏิบัติและเพื่อการวิจัยในอนาคตดังนี้:

1) ด้านการปฏิบัติ (Practical Recommendations):

การพัฒนาบุคลากรอย่างเจาะจง: ควรเน้นการจัดอบรมและพัฒนาสมรรถนะด้านการออกแบบกิจกรรม Active Learning และ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้แก่ครูอย่างต่อเนื่อง

การขยายผลและสร้างเครือข่าย: ควรมีการเผยแพร่นวัตกรรมและรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ประสบความสำเร็จในวงกว้าง เพื่อให้เกิดการนำไปใช้ในโรงเรียนอื่น ๆ และควรสร้างเครือข่ายและเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกระหว่างครู

การพัฒนาครูตามความต้องการ: ควรจัดทำแผนการพัฒนาครูตามแนวทางที่เสนอ (ความรู้ความเข้าใจ การออกแบบกิจกรรม การวัดประเมินผล ระบบสนับสนุน) และเน้นการพัฒนาทักษะการออกแบบกิจกรรมและการวัดประเมินผลเป็นลำดับแรก

การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนตามความสนใจ: ควรออกแบบกิจกรรม Active Learning ให้สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ผ่านแนวทาง Re-skill, Up-skill, and New skill เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่

การสร้างการมีส่วนร่วมและความต่อเนื่อง: ควรมุ่งเน้นการสร้างการมีส่วนร่วมที่เข้มแข็งและต่อเนื่องจากทุกภาคส่วน เพื่อให้การขับเคลื่อนนวัตกรรมเป็นไปอย่างยั่งยืน

การสนับสนุนจากผู้บริหาร: ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่องในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การจัดสรรงบประมาณและทรัพยากร เครื่องมือ อุปกรณ์ และเวลาในการพัฒนาตนเองของครู

2) ด้านการวิจัยในอนาคต (Future Research Recommendations):

การใช้แนวคิดทฤษฎีการประเมินผลการดำเนินงาน: ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรนำแนวคิดทฤษฎีการประเมินผลการดำเนินงานแบบครอบคลุม เช่น รูปแบบ CIPPIEST Model ของ Stufflebeam และ Shinkfield (2007) มาใช้ประกอบการศึกษา เพื่อให้ได้คำตอบที่ครบถ้วนในทุกขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตั้งแต่ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลลัพธ์ และบริบท (Context)

การติดตามผลกระทบระยะยาว: ควรมีการติดตามและประเมินผลกระทบของรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนในระยะยาว

การศึกษาปัจจัยความสำเร็จ: ควรมีการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุหรือปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการใช้นวัตกรรม และการนำ Active Learning ไปปฏิบัติจริงในบริบทของโรงเรียนขนาดต่าง ๆ

การพัฒนากระบวนการวัดผล: ควรมีการพัฒนาตัวชี้วัดความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). *แนวทางการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมาตรฐานสากล* ฉบับปรับปรุง. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). *แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล* ปรับปรุง พ.ศ. 2561. กรุงเทพฯ : สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

นันทกรฐ์ ทิพย์สุนเนิน. (2567). *นวัตกรรมส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และวิธีการวัดประเมินผลที่หลากหลายด้วย PAR Model: กรณีศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2DO*. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2568 จาก <https://doi.org/10.14456/ajfild.2024.7>

สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน. (2557). *การยกระดับคุณภาพครูไทยในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพ เยาวชน.

Brame, C. (2016). *Active learning*. Vanderbilt University Center for Teaching. Retrieved from <https://cft.vanderbilt.edu/active-learning/>.

Cambridge Assessment International Education. (2019). *Active Learning*. Retrieved from www.cambridgeinternational.org/Images/271174-active-learning.pdf

Goldstein, I. L. (1993). *Training in organizations: Need assessment development and evaluation* (3rd ed.). Pacific Grove, CA: Brooks/ Cole.

- Kilmer, V. (1999). *The essence of total quality management*. New York: Prentice hall.
- McNamara, D. (2002). *Classroom pedagogy and primary practice*. London and New York: Routledge.
- Thorburn, M. (2020). Personal well-being and curriculum planning: a critical comparative review of theory, policy and practice coherence. *Educ. Rev.* 72, 785–799. doi: 10.1080/00131911.2018.1552660
- Yenyuak, C. (2015). Emotional Quotient of Management Major Students, Faculty of Business Administration, Rangsit University. *Journal of Business Administration the Association of Private Higher Education Institutions of Thailand*, 4(2), 89-98.

Translated Thai Reference

- Ministry of Education. (2012). *Guidelines for Teaching and Learning in International Standard Schools*, Revised Edition. Agricultural Cooperative Federation of Thailand Printing House, Bangkok. (In Thai)
- Ministry of Education. (2018). *Guidelines for the Implementation of International Standard Schools*, Revised 2018. Bangkok: Office of Secondary Education Administration, Office of the Basic Education Commission. (In Thai)
- Office of the Social Learning Promotion and Youth Quality Development. (2014). *Upgrading the Quality of Thai Teachers in the 21st Century*. Bangkok: Office of the Social Learning Promotion and Youth Quality Development. (In Thai)
- Thipsungnoen, N. (2024). Innovations in promoting active learning and diverse assessment methods using the PAR Model: A case study of the Bangkok Metropolitan Secondary Educational Service Area Office 2. DOI: Retrieved December 20, 2025 from <https://doi.org/10.14456/ajfld.2024.7>(In Thai)

